

Йордан Радичков
Горещо пладне

Ще повярвам в слънцето,
ако
и то вява в мене.

През лятото на 1963 година на железопътната гара в гр. Н. се вдигна голяма тревога. Дежурният чиновник прие съобщението, че от съседната гара е тръгнал влак N 704, който трябваше да пристигне след петнадесет минути. Семафорът бе вдигнат, влакът щеше да спре на трети коловоз – централния – и след осем минути престой да замине на изток, за да прикачи две директни каруци към бързия влак за София.

Пътниците бяха навън, стиснали куфарите, взираха се на запад, милиционерът надуваше своята свирка, за да поддържа реда на перона, а дежурният чиновник поглеждаше постоянно часовника си.

Но влакът закъсняваше и той си мислеше, че със закъснението ще се усложни работата по транспорта на военните; един военен ешелон стоеше на четвърти коловоз и двата локомотива, които трябваше да го изтеглят на запад, лъхтяха набъбнали от пара, готови за тръгване. Срещата трябваше да стане тук, на гара Н. Машинистите стояха облежнати на прозорците и се взираха над перона с присвити очи, тъй както гледат всички машинисти, свикнали да се взират в дългите пътища пред себе си и зиме, и лете, и през дъждовете, и в студ, и денем, и нощем, търсейки зелените светлини на семафорите. По платформите на вагоните стърчаха облечени в зелени калфи оръдия, виждаха се тумбести прожектори, военна техника, непознати машини; тук и там се местеха войници, за да потърсят защитата на сянката. Слънцето стоеше застинало в своя зенит, топеше въздуха, топеше мазута по перона, за да засили тръпчивия му вкус, и всичко трептеше и се люлееше като прозрачна вода, потно и изпълнено с нетърпение.

Дежурният чиновник с мъка съдържаше закопчаната куртка, поглеждаше военния ешелон и си мислеше с досада, че трябва да прави докладна записка за закъснението на военните. Един локомотив отвори предпазната клапа и хвърли огромен облак от пара върху перона. Горещият въздух я погълна бързо и продължи да се люлее и да трепти върху звънкавия метал на релсите... Изминаха десет минути.

Дежурният чиновник изтича при началника и звъня в съседната гара. Оттам му отговориха лаконично, че влак N 704 е заминал по разписание. Решиха да чакат още десет минути.

Тълпата на перона остави своите куфари и насяда върху тях. Някои отидоха в сянката, помпата отново почна да работи – пиеха вода и плискаха лицата си.

Един капитан слезе от ешелона и отиде при началника на гарата да иска обяснение. Началникът на гарата не можа да даде никакво обяснение – той каза само, че влакът е излязъл от съседната гара по

разписание.

Военият се върна отново при своя ешелон, а войниците се размесиха по откритите платформи, за да потърсят прохладни места. Жегата изглеждаше почти непоносима, защото се подсилваше от чакането.

Началникът на гарата, човек над петдесетте, чийто живот бе минал сред гърма на влаковете и който и насън виждаше огромни, черни, дишащи локомотиви, задавени от искри, за първи път изпаднаше в такова положение. Беше абсурдно, разбира се, да изчезне един влак. Вероятно се е случило нещо и повече не можеше да се чака. Като всеки железопътен работник той бе човек на движението и на действието, защото целият му живот бе едно непрекъснато движение сред срещащи се и застигащи се влакови композиции.

Той тури фуражката си и пътниците, очакващи влак N 704, и войниците от товарния ешелон видяха една моторна дрезина да излиза иззад магаята. Отпред седеше началникът на гарата и когато приближиха дежурния чиновник, дрезината спря. Началникът даде някакви нареждания, дежурният козирува и усилвайки ритъма, дрезината замина на запад. Във въздуха се разнесе нейният моторен шум пум-пум-пум п това внесе известно раздвижване. Пътниците се изпълниха отново с надежда, че тази дрезина ще доведе влака.

Гаровият часовник отмери педантично нови двадесет минути, но моторната дрезина не се появи. Дежурният чиновник почна да нервничи.

Капитанът отново слезе от ешелона и тълпата от перона видя, че той искаше твърде нервно някакви обяснения от дежурния, жестикулиреше разпалено, попипваше своя пистолет и гледаше ту тълпата, ту железопътните релси. Чиновникът само повдигаше рамене. При него дойдоха още военни, по-висши чиновове, всички говореха, гледаха на запад, няколко войници наскочаха от платформите и почнаха да се разхождат край тях, гледайки към перона. На перона имаше и млади момичета, а един поглед, една полуусмивка, открадната мимоходом, е все пак нещо за войника.

Милиционерът отдавна бе престанал да надува своята свирка: и без това вече никой не напираше към трети коловоз, където трябваше да спре този загадъчно изчезнал влак 704.

Тогава някой от пътниците каза, че сега е времето на военните маневри, че и в този район има маневри и нищо чудно някой танк да е налетял на влака. „Ако е излязъл танк на линията, всичко е станало на пепел“, казваше този пътник и тълпата се струпа около него. Капитанът,

който ту идваше от военния ешелон до дежурния, ту пак се връщаше, изнервен и потен в тази жегата, каза, че това са детски предположения. Всичко е съгласувано, военните знаят точното разписание на влаковете, изключено е каквото и да било произшествие, смешно е да се помисли.

Но пътниците все пак си мислеха, че може танковете да са минали през железопътната линия, а през туй време да е идвал пътническият влак.

– Невъзможно – викаше капитанът. – Но все пак нещо трябваше да се предприеме! Не бива да се стои така! Дежурният чиновник, останал сам на гарата с военните, каза, че не може да предприеме нищо. Той чу как гръмко се разтегнаха пружините и камбаните почнаха да бият – зовяха по телефона или пък на морзовия апарат.

Чиновникът изтича бързо, оставяйки военните на слънцето. Той се втурна в дежурната и взе телефона. Викаха от съседната гара – там задръжали много дълго бързия влак. Питаха ще пристигне ли 704.

Дежурният чиновник обясни по телефона, че влакът не е пристигнал, че е излязъл от съседната гара преди повече от час, че началникът на гарата е заминал с една моторна дрезина, но че и него все още го няма и че всичко това е твърде тревожно.

– Дявол да го вземе, значи така! – викаше в слушалката гласът от съседната гара.

– Точно така! – каза дежурният.

Но онзи не му отговори. Дежурният слушаше някакви далечни гласове в слушалката, писъци на локомотиви и след това един друг глас, малко пресипнал и, кой знае защо, строг, а може би от жегата и от тревогата му се стори строг.

– Имате ли ръчна вагонетка? – питаше сипкавият глас.

– Имаме – отговори дежурният. – Двулостна.

– Но тогава вземете я! – каза сипкавият глас. – Идете веднага с нея, трябва да се види какво е станало! Може и да е катастрофа! Как е възможно да стоите безучастни и да чакате влака. Чувате ли!

– Да, чувам! – отговаряше с пресъхнало гърло дежурният.

Той изтича навън и почна да обяснява на офицерите от военния ешелон, че може да е станало нещастие, че трябва да се отиде с вагонетката. Цяла загадка е това изчезване на влака; на туй отгоре и моторната дрезина не се завърна.

След малко група войници изтикаха иззад магазинята една вагонетка, качиха я на централния коловоз и в нея седнаха трима офицери и дежурният чиновник. Двама от тях почнаха да дърпат и да бутат лостовете

и потраквайки сънено и лениво, вагонетката тръгна на запад. Капитанът, седнал отпред, от време на време вдигаше своя бинокъл и се вираше, но освен венеца на Черказките планини и стопения въздух не виждаше нищо в кръга.

– Все пак ще разберем – каза офицерът. – Влакът не може да изчезне във въздуха.

Двамата отзад теглеха лостовете и ускорявайки движението, вагонетката се разбуди и почна да потраква по-живо върху съединенията на нажежените релси.

Военият поглеждаше през бинокъла, но никъде не се виждаше и следа от дим. Ако имаше жив влак напред, те щяха да видят пушека на неговата душа.

Гарата в Н. стихна, всичко вече седеше в сянката на перона, войниците лежаха под платформите, машинистите отвориха клапаните на двата локомотива, пещите почнаха да изгасват. Слънцето се измести и със своята страшна леща почна да свива листата на дърветата, блестеше в антрацита на въглищата в откритите складове на „Топливо“ – то единствено властвуваше в горещия летен обед над пустата гара. Стихнала, смаяна, озадачена, изпълнена със загадката на очакването.

Камбаните отвън местеха своите чукчета, кънтяха призивно, някъде се навиваха пружини, морзът тракаше постоянно и любопитните, надникнали отвън, гледаха през вратата и виждаха как се разместват и намотават кръговете, как металическият показалец пише своите тирета и точки, но никой не разбираше тази чукаща азбука. Апаратът млъкваше минута-две, после пак почваше да чука нервно, призивно, сякаш викаше някого, но кой можеше да отговори на този вик?

„Та, та, та, та-та! Та-та, та!“

Те се търкаляха и биеха, и отвън все повече се трупаха хора, и все повече се вираха, и сякаш този автомат чукаше върху слепите очи, тъй както в слепите очи биеше жегата, биеше тишината навън, растеше очакването на моторната дрезина, на вагонетката с дежурния и офицерите, на пътническият влак, изчезнал по пътя между две гари – растеше и се навиваше като лентата на диска. „Та, та, та-та, та!“

Колкото повече набъбваше очакването, толкова повече набъбваше загадката и толкова по-силно кънтяха камбаните и чукаше морзовият апарат.

Само жегата висеше като ленив облак над гарата, трептяща и знойна като пустиня, сякаш за да подсили състоянието на безсмислието в това очакване, да подсили пустотата.

Огнярите хвърляха само по няколко лопати въглища, издигнат над полето, слизаше пак ниско и пак ня в пещите. (Точно така е и на хартията. бел. Виктор от <http://bezmonitor.com>) Локомотивите се измориха, кипщата пот изсъхваше върху туловищата им и те изглеждаха като заспали от двете страни на платформите, пускайки от време на време по някоя въздишка.

Ленивият и пуст зной на гарата бе далеч от живия бяг на вагонетката. Останали само по юнашки фланелки, офицерите теглеха лостовете и гледаха през потната и лютивя пелена на очите как цялата панорама трепти и розовее от солта. Колелата тракаха весело, изпълнени с живот.

Железопътната линия два пъти пресече асфалтираното шосе и тръгна успоредно с него. Нямаше никакво движение, асфалтът лъщеше и заплашваше да потече през нивите, да се разлее из полето, да затлачи дъбовите горички. Мъжете гледаха ту пътя, ту нивите, някъде ожънати, някъде натежали от клас: черните коларски пътища сред тях спяха потънали в своя нажежен прах.

– Пълно мъртвило! – каза капитанът и вдигна отново бинокъла.

Планините дойдоха близко и той там видя, че почват да развяват леко един сив перчем от облаци – може би идеше буря.

Зад тях запищя сирена. Воят нарастваше, олекваше, издигнат над полето, слизаше пак ниско и пак се подемаше нагоре, сякаш се огъваше и търсеше път през горещината.

Обърнаха се. Една противопожарна кола свистеше по асфалта с отворена сирена. Пожарникарите стояха залепнали за цистерната и медните им шапки лъщяха и се поклащаха. Колата премина край линията, оглушавайки пътниците от вагонетката със сирената си, и те виждаха как се веят палтата на пожарникарите.

– Пожар в тази жега е нещо ужасно! – каза капитанът.

– Ужасна жега – казаха отзад.

Онези отзад сваляха и юнашките фланелки и оставаха голи до кръста, но това не намаля горещината.

Капитанът започна да разказва как по-миналата година е избухнал пожар по време на есенните маневри, предизвикан от кибритена клечка, и цялата армия и население се борели половин нощ, за да загасят огъня: какви последствия само от една кибритена клечка!

– Твърде е възможно да е спрял в нивите – каза дежурният чиновник. – От искрите понякога стават пожари. Вижте как са изсъхнали житата. При пожар влаковете спират и пътниците отиват да гасят.

– Това е вероятно – обърна се към него капитанът. – Ето, и

пожарната команда замина. Не, не, сигурно гасят пожар.

Отзад натиснаха лостовете по-силно и нажеженото поле с житата и с дъбовите горички почна да се върти по-бързо край линията.

Трасето навлизаше в гъстата сянка на канадски тополи.

– Това е реката там – каза дежурният чиновник. Линията се огъна, за да намери по-удобно място за преминаване през реката. Ето го моста, издигнал високо своите метални ребра, къщата за военния караул, изоставена и обрасла с трева, и една малка пристройка до нея, правена още по времето на Втората световна война, когато мостовите се пазеха от военни караули.

Докато преминаваха моста и чуваха силно гърма на вагонетката, капитанът гледаше долу водата, прозрачна и тиха.

– Една баня в тази жега ще бъде чудесна – каза капитанът.

Реката отразяваше моста и тичащата по релсите вагонетка. Тя струеше прохлада и от двете страни се виждаха малки птички: те се стрелкаха ниско, допирайки с гърдите си водата.

От другата страна четиримата изведнъж видяха спрелия влак: локомотивът стоеше ням, а пред него, сякаш учудена, бе спряла моторната дрезина.

Наскачаха от вагонетката, другите почнаха да се обличат, а капитанът, оправяйки рубашката си, слезе от насипа и крачейки със своите раздалечени в коленете нозе, тръгна към локомотива. Той спря и взирайки се в полумрака зад пещта, извика:

– Ало!

Никой не се показва оттам.

– Хей, ало? – повтори капитанът.

Другите вече бяха зад него.

– Никого ли няма? – попита дежурният чиновник.

– Изглежда, че няма никого. Хей, ало!

Вместо отговор локомотивът изхвърли малко пара изпод своите бутала. Дежурният чиновник се покатери по стълбичката, но намери горе само една омаслена куртка, окачена до манометрите и друга следа от хора нямаше.

Четиримата тръгнаха покрай вагоните. Зееша разтворени врати, прозорците бяха разтворени, по багажниците се виждаха куфари и кошници, стояха окачени дрехи и торби в купетата. Един от военните се качи в един вагон и премина целия пуст коридор.

– Празно – каза военният. – Всичко е празно като при въздушна тревога.

В полето пищаха дърдавци.

– Някога тъй бягахме от София – спомни си капитанът. – Влаковете ни откъгнаха до тунелите на Искърското дефиле и ние се криехме в тунелите. Но тогава беше война и бомбардираха, а тук не разбирам нищо!

Повъртяха се край мъртвия влак, капитанът нещо обмисляше, сетне тръгна решително към локомотива. Той се покачи по стълбичката, говорейки, че трябва да се призове някой, защото не може да остане целия следобед тук, те имат да превозват военни материали, цяла празнина ще остане в маневрите.

Докато капитанът се вмъкваше в локомотива, мислейки за маневрите, дежурният чиновник си мислеше за свои неща и се сети, че е оставил цялата гара отворена, че навсякъде са разтворени вратите и апаратите стоят открити. Можеше да заключи поне дежурната!

Капитанът дръпна няколко пъти локомотивната сирена. В смълчаното поле се разнесе накъсаният ѝ писък: „Тит-тит-тит-тит“ – тъй пищаха локомотивите при тревога или когато, загубили търпение, да киснат пред семафорите на задръстените гари. Този призив се разнесе още няколко пъти и капитанът скочи отново долу.

Той вдигна пак своя бинокъл и почна да разглежда околните хълмове. Над един хълм видя малък комар. Комарът се спускаше отвесно към земята, вдигна малко прах и замря върху хълма.

– Виждам хеликоптера на генерала – каза капитанът и подаде бинокъла на офицера до себе си.

Онзи вдигна тръбите натам, където сочеше капитанът.

– Вишка номер три е там – викаше му капитанът. – От този команден пункт се наблюдават маневрите.

– От тази вишка ще се наблюдава и утре – каза третият офицер. – В низината под нея утре ще бъде контраатаката на танковите части. Главната операция днес е форсирането на Черказката река.

– Това е Черказката река – каза дежурният чиновник.

– Именно – каза капитанът. – Тя ще бъде форсирана днес.

– Но къде са тогава военните части? – попита дежурният чиновник. – Наоколо няма никакви военни части!

– Наистина няма – каза капитанът. – Но пък има дъбови горички. Видяхте ли по пътя дъбовите горички?

Дежурният се усмихна, той разбираше.

– Хеликоптерът се вдига – каза офицерът с бинокъла. – Ето!

Той подаде бинокъла на капитана, но нямаше нужда от бинокъл, защото и четиримата виждаха малкия комар, който увисна в побелялото

небе и почна да наедрява.

– Нищо не разбирам от тази история – каза капитанът.

Четиримата насядаха край трасето загледани в наедряващия хеликоптер. Знойт край тях трептеше подсилен от нищенето на дърдавците и някъде пъдпъдък се обаждаше, сякаш надуваше окарина.

Втори ден в подстъпите на Черказките планини и полето се провеждаха големи военни маневри. Вчера, контраатакувайки, частите навлязоха във военния полигон и подпомогнати от кабриращи изстребителни и ракетна артилерия, натрошиха на трески четиристотин машини – артилерията, авиацията и танковите части не вземат пленници.

Тази сутрин сякаш там не бе имало бой. Само земята стоеше със зеещите си рани. Преминаха селяни с коли снопи, коне излязоха на паша, скакалците бяха се измъкнали от дупките си и хвъркаха, къпейки се в горещия въздух. И роса бе паднала през нощта, а слънцето пи от нея, преди да събере сили, за да се повдигне в небето и да доопече житото на нивите в млаките (житото по хълмовете бе ожънато). Трактори забумтяха и почнаха да обръщат земята. Техните вагони минаха по дирите на танковете и влекачите и много хубаво съвпадаха с широките следи на гъсениците. Възползувани от сигурността на тъмнината, бяха изтичали пъдпъдъци и сега си подвикваха, сякаш се успокояваха, че вчерашният ад и гръмотевичност са отминали.

Земята се възстановяваше и дишаше, узрявайки в това знойно и богато лято. Но заедно с туй тя лекуваше раните си и запазваше в своята плът, както се пази съкровище, цялата тази гръмотевичност и свирепост на маневрите, защото знаеше, че трябва да държи тази стихия спокойна, но будна в себе си, тъй както лъвът лежи спокоен, отпуснал нежно златната грива върху нозете си, загледан в далечините. Това спокойствие в плодоносното лято се чувствуваше дори в летището. Въртейки задници, малките самолети се придвижиха край хангарите, бяха като кончета, готови да припнат по пистите. Сякаш още чувствуваха въртенето на колелетата си, когато вчера докосваха бетонните писти, легнали в дължината на полето в огромни ромбове. Приличаха на писти, направени от черупките на костенурки – ромб до ромб, чак до края на полето. Стада овце се разстилаха върху тревистия терен, поглеждайки размаха на локаторите, качени върху жълти могили. Локаторите търсеха небето, обработваха го, оглеждаха всеки квадрат, но там стоеше само слънцето и тази небесна синева, стопена и потекла върху земята като клей, за да подсили дъха на узряването.

Командният състав се местеше със своите открити автомобили към

вишка номер три, за да наблюдава в следобед форсирането на Черказката река и разгъването на армията за следващия удар.

Тази вишка бе върху една могила. Отзад, на темето на могилата, имаше кичур гора и в него стърчеха опънатите антени на приемателния пункт. Пристигащите военни се разхождаха върху плешивината на могилката и от горичката изтичаха войниците и офицерите за свръзка, за да докладват на генерала приетите съобщения. Генералът се разхождаше ограден от своите офицери, отслабнал и почернял, със зачервени очи. Една огромна част от напрежението на тези маневри преминаваше като ток през него от няколко дни непрекъснато и цялото му съзнание бе изпълнено с бойните части на маневрите, с движението и прегрупирането на тази сила, която България проверяваше в пладнето на мира.

Тази сила, мислеше генералът, трябва да отговаря на жизнените сили на отечеството, трябва да е в състояние да защити богатствата му. Защото колкото повече нарастват богатствата, толкова повече растат завистта и апетитите към тях, толкова повече се изостря гладът.

Глад или предчувствие за глад?

Генералът гледаше на север, където вчера бяха минали с огъня на армията. Северът се пълнеше с тишина и спокойствие.

Откъм горичката се зададе хеликоптер и, обърквайки и смущавайки работата в приемателния пункт, кацна върху плешивината. Прахът и сухата трева бяха изметени от витлото. Този хеликоптер бе на разположение на генерала и той го яздеше като велосипед, откакто бяха почнали маневрите. Летците останаха в кабината, очаквайки заповеди.

Един офицер за свръзка изтича от горичката и докладва, че на моста на Черказката река има задръстване, че форсирането е объркано.

– Как на моста! – учуди се генералът.

Казаха му, че колоните са на моста и че цялото шосе е задръстено.

– Как е възможно! – почна да се разхожда нервно генералът. – Какво форсиране е, ако се търси мост!

Той удари с ръка по бедрото:

– Пълен идиотизъм! Ще форсират река през моста!

Генералът вече крачеше с жилавите си нозе към хеликоптера. Витлата се завъртяха и докато той се настаняваше вътре, каза на летците, че трябва да отидат до моста на Черказката река. Витлото се изправи, неговият кръст изчезна в един голям сив кръг, после се огъна, издигайки нагоре широката част на кръга. Буталата заработиха бързо, железният корем на машината се изпълни с трещене и повдигайки се леко от земята, тръгна над горичката, огъна дърветата и направи един полукръг, преди

да тръгне към моста.

Вторият летец разгъна карта, за да определи квадрата за летене. Генералът седеше в тесния корем на машината и имаше чувството, че моторът е вътре, в самия него, че е в самото му сърце – толкова силни бяха вибрацията и трясъкът. Той гледаше през илюминаторите навън. Земята се наклони, сякаш заплашваше да скрие всичко от себе си, сетне се изправи и почна да тича отдолу нагъната и изравнена, разделена на квадрати, прорязана от канали, сякаш правена от деца.

Да седи за него бе работа на минути. Изправи се и почна да се разхожда в тясното пространство, поглеждайки нервно през илюминаторите... Ето го най-после шосето, черно и лъскаво. То се огъваше под тях като черно въже, хвърлено от нечия ръка между нивите и горичките.

Успоредно с шосето, но много по-пестеливо на завои, вървеше железопътното трасе. Генералът зърна отгоре един влак, застанал неподвижно върху линията, и се учуди, че тук може да стои влак, след като няма никакъв кантон. Той погледна и през другата страна, за да се увери, че влакът действително стоеше върху линията черен и неподвижен. Стори му се, че някъде отпред, при локомотива, видя човешки фигури и дори като че някой махаше с ръце, но канадските тополи захриха вагоните и локомотива и полето пак остана пустинно.

Генералът седеше в своя моторен карцер и влакът се стопи бързо в съзнанието му, изтласкан от военните части, парализирани при форсирането на реката.

„Мост ще търсят по време на маневри!“ – мислеше гневно генералът.

И ето ги най-после реката и мостът.

„Пълен идиотизъм!“ – беснееше генералът, като гледаше струпаната колона. Тя бе като мъртва от двете страни на пътя. От танковете не се виждаше никакъв дим, моторите не работеха. Люковете стояха разтворени и зееха празни.

Машината се наклони, колоната се измести и след един завой генералът видя изведнъж цялата картина. Неговата армия стоеше спешена край реката, войници и офицери се трупаха от двете страни на моста, някои бяха нагазили във водата, имаше и много цивилни, мъже и жени, имаше деца, застанали по бреговете, имаше хора на моста, увиснали като гроздове там, някои дори покачени върху перилата. Една противопожарна кола стоеше в самото начало на моста, а пожарникарите размотаха маркучите и тичаха чевръсто.

Хеликоптерът се завъртя, слезе ниско от едната страна на моста,

тръгна над водата и летецът, определяйки, че брегът не е наклонен повече от четиридесет градуса, почна да се спуска. Воден стълб се вдигна към машината, тя се измести, сякаш се боеше да не намокри коремчето си, и колелетата потънаха меко в пясъка.

Генералът, потен от гняв, скочи от кабината.

Група офицери затичаха към него, оправяйки тичешком якетата си. Генералът застана ребром към тях – правеше това винаги, когато се ядоса.

Но шом се обърна ребром, видя под моста хора, запретнали панталони, да газят, а и свои войници, както си бяха с ботушите – газеха и говореха нещо или пък викаха. Това привлече вниманието му и генералът, като стъпваше по омекналия пясък, направи няколко крачки към моста.

В този момент видя във водата една детска глава. Това бе детска глава, стригана с ножица, руса. Главата също гледаше генерала с изплашените си очи, завъртя се наляво, после надясно, примигна и пак устреми в него очите си.

Кръгът около това дете се бе разтворил, защото всички очакваха, че генералът ще отиде при него. Главнокомандуваният тръгна нервно към моста, питайки:

– Защо това дете седи във водата?

Подире му и малко встрани крачеха офицерите от танковата колона, които бяха спрели форсирането на реката. Виждаха се танкове, спрели до реката, имаше някои едва измъкнали задниците си от другата страна, оставили мокри следи след себе си, като че бяха огромни водни животни, излезли от водата да се попекаат на слънце.

– Не отсам, а отсам! – викаше някой. Детето гледаше генерала с изплашените си очи. Генералът гледаше детето със строгостта на един генерал, чиято армия е спряна. Детето се опита да се усмихне и разтегли посинелите си устни. Усмивката изглеждаше малко изкривена. Генералът също се опита да се усмихне, но и неговата усмивка изглеждаше изкривена върху умореното му лице.

– Но защо седи във водата? – попита генералът, изпълнен със смътно предчувствие.

И тогава всички – и военни, и цивилни, двата бряга на Черказката река, мостът, перилата по моста, – всички, които се бяха струпали тук, почнаха да обясняват изведнъж на генерала защо това дете стои във водата. Повече от петстотин гърла се надбягваха и обясняваха и повярвайте ми, тези човешки гласове, кънтяха като трясъка на машината, когато генералът летеше с нея. Един господ не може да разбере нищо от

обясненията на петстотин човека, а камо ли генералът! Те всички се надвикваха, защото всеки смяташе, че той най-добре ще обясни каква е работата, а тъкмо заради това генералът не можеше да разбере каква е работата.

А ето каква беше работата:

Същия ден три деца от село Черказки пасяха биволи край реката. Наблизо бумтеше вършачка и децата ходиха при нея, за да погледат. Тя бе от другата страна, зад върбите, в двора на някогашните Харитоновичифлици. Тези чифлици сега бяха собственост на обединеното стопанство и през лятото Черказки и още едно съседно село, съставно на обединението, правеха харман на чифлиците, за да не превозват снопите далеч.

Вършачката също бе национализирана, марка „Николай Фехер“, но селяните и викаха „феферка“ и знаеха, че прави хубава, ситна конска слама. Работеха само неколцина мъже и четири или пет жени отзад, в сламата, Един чифт волове изтегляше натрупаните копи с дълги въжета, които преминаваха през голямата копа чак от другия край. Този начин на работа спестяваше много труд, а и по-малко хора участваха в пластенето на сламата, която растеше като египетска пирамида на хармана, а вършачката не спираше бумтенето.

Беше усилен сезон, хората от сутрин до вечер не подгъваха крак да седнат, затуй, когато децата отидоха да се пързаят в сламата (а пък тя беше гладка, суха, същинско злато, полирана и само да допреш задничето си до нея, почваш да се хлъзгаш, докато тупнеш на земята, а отгоре ти се изсипва огромен пласт и те задушава с дъха си на жито и на плява), та когато децата отидоха да се пързаят в сламата, мъжете им се скараха и те, гледайки недоволно вилите им, се върнаха при вършачката, играха малко на храброст, като притичваха под плющящата трансмисия, но и оттам ги изгониха. („Ще падне каишът да ви отреже главите!“) И те се върнаха пак при реката.

Биволите се бяха наспали и сега гледаха водата, колебайки се дали да влязат вече да си направят своята баня. Мухите, напечени от жегата, почнаха да хапят и биволите решиха, че е най-добре да навлязат във водата и да издавят мухите.

Децата подхвърляха малки плоски камъчета, за да видят кое ще се задържи най-много над водата, но това им омръзна скоро и затуй съблякоха ризките си и се хвърлиха в реката да се изкъпят. Повъртяха се във водата, ръцете им бабяхаха и излязоха пак на брега, да се попекаат на пясъка.

. Тогава едно от тях, с червена фланелка, каза, че ако отидат при моста, ще хванат много хубава риба. Имало, каза детето, бойница и тя се е навряла по дупките под сводовете на моста. Те наричаха бойница речния клен, защото той се биеше и пляскаше в бързеите, сякаш им се караше, че са толкова плитки. Тя беше дива, тази риба, и гледаше много глупаво, когато е извадена на сухо.

Най-малкото дете не умееше да плува, затуй си остана на брега, а другите влязоха под моста да ловят бойница. Мостът бе дълъг, с два свода, строен още преди войната. Като всички железобетонни конструкции той не бе споен в средата, за да се предпази от срутване, след като натежи и основите започнат да спадат в земята. Пластичност бе нужна дори и при бетона, макар че от построяването си той не бе мръднал.

Децата изхвърлиха няколко риби на брега, а най-малкото ги събра, откърши пръчка, и ги наниза през хрилете.

– Тук има един подмол – викаше едно от децата. – Ако се вмъкнем подводно, сума риба ще се извади.

– Бива – каза другото дете, – ама требе подводно.

По-голямото се гмурна с отворени очи, пошава под водата и пак показа главата си.

– Има – каза то. – Но не ми стига въздухът. Другото лежеше като жабче, поклащайки крачетата си, за да не потъне, и се доближи до стената на моста, за да провери и то. Тъй както си се люлееше, опипа с ръце каменните блокове – огромни каменни блокове и бетонни пояси, зеленясали и хлъзгави, – но никъде не намери дупка. Само някакви пукнатини, но съвсем малки, едва пръста си можеш да пхнеш. То продължи да изследва каменните блокове и да плува бавно.

Най-малкото клечеше отгоре и гледаше плувците, а една оса налетя на рибата и почна да пие очите ѝ. Малкото я плесна с ръка, осата се сви на кравай, треперейки с крилата, но не се отлепи от окоето. Детето я натисна с пръст по гърба и осата притихна. То пак погледна плувците и реката. Дребни рибки се стрелкаха във водата, няколко попови лъжички се въртяха в една локвичка, сякаш замаяни от нещо си или пък развеселени от локвичката. Един пѣдпѣдък викна нещо от ливадите и момчето изви глава, за да види кой вика, но като разбра, че е пѣдпѣдък, пак се загледа в реката.

А реката бе толкова стихнала, сякаш заспала между бреговете си. Тя наистина спеше в тази горещина – реките спят и вървешком – облечена в сенките на върбите и на водните ели. Върбите и водните ели стояха винаги тук, защото реката ги хранеше. В своя летен сън реката

виждаше изворите си, големите каменни чаши, от които бурите пиеха вода, пяната на планината, виждаше отражението на сърни, наведени над нея, за да утолят жаждата си и да изтичат после със своите ситни стъпки по меката трева; дори насън реката виждаше отрупаните с червени малини брегове, после къпането на една мечка, ранена тежко; тя легеше по гръб в студенината, стенеше и боядисваше червена водата, вдигнала нагоре лапите си, сякаш се молеше на небето. Студената вода я напои и мечката толкова много пи вода и тъй много ѝ харесваше тази студена вода и тази прохлада върху огнената рана от ловеца, че остана там със забучена глава, и реката си спомни, че в бърните ѝ се утаи малко пясък. Той бе светъл, почти прозрачен върху черната муцуна на животното; реката ѝ хвърли пясък върху очите, за да не гледа Черказките планини и да ги забрави ... Тя ги забрави. После сънуваше гърдите на птиците, литнали ниско над нея, допира на сухите пера на тези птици, после една друга птица, застанала на дългите си червени крака, навела своя червен клон, вгълбена в мислите си.

И сънуваше още реката голите черказки момичета: те изтичаха из водните ели размахали широко ръцете, опърлени до лактите, а нагоре бели и гладки. Момичетата търсеха прикритието на елите, тъй както и водата търсеше дрехите на сенките, за да предпази себе си от слънцето. Тя ги изкъпа, наплиска ги, даде им мириса на дивите малини, на планините, даде им нещо от сърните, които бяха пили от същата вода, и отнесе от тях дъха на момичетата; този дъх, този вкус бе толкова приятен, че дори камъните и пясъкът се събудиха и почнаха да грабят по пътя всички и оставиха на водата само спомена от вкуса на момичетата.

Но реката не съжаляваше, защото знаеше, че по пътя ще срещне други момичета и ще си открадне малко от техния вкус, докато те се къпят и се плискат в лицата или пък пишат от гъдела на стоплената прозрачна вода.

Тя вървеше сега леко, почти на пръсти, и крепеше внимателно върху гърба си момчето със стриганата с ножица глава, луничаво като жребче. То едва се бе научило да плува и реката трябваше да внимава, защото една малка вълна би запушила устата му, отворена от усилия.

– А, ето тука! – извика момчето, остригано с ножица. – Тука, тука!

Другото запъпли към него върху прозрачния гръб на водата.

– Има един голям блок, та точно под него е пълно с риба. Гъмжило е вътре.

– Где, бе? – пита другото момче.

– Ето тук – викаше луничавото. – Тука, тука!

- Вярно бе, пълно е!
- Пълно е и шават. Ето корема на една, виждаш ли как се мята!
- Ще трябва пак отдолу да заградим. Да не избягат.
- Мини от другата страна.

Момчето се отблъсна от каменната стена, за да избиколи, а другото потупваше с едната си ръка и махаше своите крачета; то бе пхнало другата си ръка и чувствуваше между пръстите укротената риба:

бяха много риби в каменното гнездо на моста.

Докато другото момче плуваше зад гърба му, изведнъж под моста се разнесе един странен звук. Той напомняше пукот, близък до пукота на леда по реката през зимата. Когато ледът набъбва, се пука и звукът се изтегля по дължината на реката заедно с тънката, почти прозрачна ивица. Мостът бе разместил каменните блокове и железобетонните пояси в основата си, разместване, предвидено от неговия конструктор още при построяването. Конструкторът не знаеше кога ще стане това слягане, кога почвата ще се умори под натиска, но той го бе предвидил; съединенията върху средната колона мръднаха съвсем леко, държейки се едно в друго.

– Какво беше това? – попита момчето от брега. – Нещо стана с моста – каза стриганото момче, което държеше още ръката си в каменното гнездо, при рибите.

– Дай сега малко натам, за да бръкна – каза момчето, което плуваше отзад и бе стигнало отново до стената.

– Но не мога – каза първото момче.

– Как да не можеш? Малко се подмести, тука няма никаква дупка.

– Не мога – каза момчето. – Преди бърках свободно, а сега нещо стиска ръката ми.

– Да не са се разместили камъните?

– Знам ли – каза момчето. – Стиска ме точно над китката.

Другото почна да опипва къде е притисната ръката. Всъщност тя не беше притисната и дори можеше да се върти свободно в подводното гнездо, но не можеше да се извади. Момчето продължаваше да се крепи на повърхността на водата, помагайки си с другата ръка и с крачетата.

– Опитай още, де – викаше другото момче.

– Ето опитвам, не ще – мъчеше се първото.

– Тегли я – обади се онова от брега с рибите.

– Не ще – викаше момчето от водата.

– Ами сега! – каза другото момче.

Те помълчаха, а през туй време първото продължи да дърпа ръката

си, но безуспешно. Слягането го бе хванало в тази подводна клопка, каменните блокове стояха огромни и хлъзгави и когато погледна нагоре, то видя колко големи са тези блокове и колко масивно стоят над него, студени, сечести, мълчаливи. И мостът стоеше спокоен, неподвижен, студен, като всеки железобетонен мост. Един охлюв се бе залепил и спеше в мрака на своята черупка.

– Ще се удавя! – извика изведнъж момчето. – Олеле, ще се удавя!

Другото зад него заплува бързо към пясъка. То биеше с ръце и с крака водата и когато доплува брега, почна да вика:

– Стой там, стой там, чуваш ли, стой! Сега ще извикам хора.

– Ще се удавя! – пищеше момчето под моста. „Ааа – ааа“ – отвърна ехото на моста. Онуй с рибите се озърна и почна да отстъпва назад.

– Стой! – извика момчето от пясъка.

– Стойте, не бягайте – викаше момчето под моста и въртеше изплашената си глава.

– Слушай! – каза момчето от пясъка на другото с рибата. – Тичай на чифлиците, при вършачката. Тичаш ли?

Другото хвърли пръчката с бойницата в краката му и големите му пети вече лъснаха край реката. То прегазил бързее, на един дъх изкачи брега, премина между върбите и побивайки нозете си, продължи да тича към чифлиците. Вършачката продължаваше да реве, обгърната в прах, воловете все тъй си теглеха сплъстената слама, мяркаха се дървени вили. „Удави се, удави се!“ – извика момчето. Един селянин му каза: „Стига си врещял, бе!“ – и хвърли един сноп върху платформата, но трябваше да спре, защото момчето продължаваше да тича около вършачката и да пищи: „Удави се!“ Тогава се разтичаха, почнаха да питат кой се е удавил, момчето обясни, колкото можеше, реवेशе, триеше сълзите си, хълцаше и обясняваше, че като били на моста, мостът почнал да пука и да гърми и хванал едното момче, за ръката го хванал, и сега то лежи във водата. От платформата наскочаха багаторите, празният барабан усили своя гладен вой, трансмисията заплющя по-силно и машинистерът изтича, за да загаси мотора. Трансмисията изпляска във въздуха и падна върху земята. От голямата кладна се спуснаха мъжете и харманът стана толкова тих, че се чуваше как пука и шушне напечената слама и житото в класовете. Тогава всички се втурнаха към реката, както си бяха с вилите, един викаше: „Кука, кука вземете!“, а друг събираше тичешком въже. На хармана останаха само воловете, издигнали с въжета една купа до средата на сламената пирамида. Селяните и селянките все тичаха, но жените поизостанаха и някои вече бяха успели да заплачат, а мъжете

мълчеха, стискаха своите вили, въжето и куката, взети от багатора. „Дръж се!“ – завикаха мъжете, когато пред тях се показа мостът и синкавата вода. Те видяха отдалече момчето, беше само във водата и главичката му се поклащаше като кратунка. „Майко, майко!“ – разплака се момчето, щом видя хора. Една жена припадна на пясъка и други две останаха, та я примъкнаха до реката и почнаха да мокрят челото й. „А къде е другото дете?“ – питаше багаторът, който тичаше с куката. „Може да се е изплашило и е избягало“ – каза един. „Беше се уплашило – каза момчето, което водеше хората от хармана. – Те плуваха заедно.“ – „Ах, тези деца, тези деца!“ – викаше машинистерът. Той навлезе тичешком във водата, вдигна цяла водна завеса пред себе си и заплува право към каменната стена, за която бе закотвено детето. То не можеше да каже нищо, само хълцаше и посинелите му от водата устни потръпваха. „Да не се е удавило и другото?“ – попитаха мъжете. Но момчето въртеше стриганата си глава и не можеше да каже нищо, а само хълцаше и се задавяше. „Тичай на хармана, ми каза – викаше момчето, което преди това бе събирало рибата на брега. – Това ми каза и аз отидох.“ Хората от хармана не можах да научат нищо повече за другото момче, пък и нямаше време да се занимават с него, защото трябваше да се спасява детето под моста. Може да се е изплашило, може да е избягало, може кой знае какво да е станало, пък и може ли да се иска от едно дете да стои до водата, когато всеки миг може да види удавник!

Но момчето нито се беше изплашило, нито беше избягало.

Когато останаха двамата, то започна да потичва по пясъка на брега голо и мокро и все се ослушваше към бумтенето на вършачката от Харитоновите чифлици.

– Не бой се! – викаше момчето на другото под моста. – Ей сега ще дойдат от хармана. Само се дръж!

Зъбите му тракаха от студ.

– Ще се удавя – стенеше другото.

– Дръж се! – викаше момчето от брега и продължаваше да потичва като полско мишле, хванато в капан. – Ще дойдат хора. Истина ти казвам.

Но макар и да окуражаваше другото, то почувствува спазми в гърлото си и почна да плаче, без да издава глас. Триеше сълзите си с мокри ръце и както се суетеше по брега, изведнъж чу далечно пищене на локомотив. То се спря, сбърчило челце, заоглежда дрехите, оставени на купчинки до брега, видя пръчката с нанизаните през хрилете риби. В купчинката на дрехите аленееше фланелката му. Момчето я завърза бързо

за пръчката с рибите и както бе голо, се спусна към железопътната линия.

– Чакай! – чуваше то подире си вика на другото момче. – Ще се удавя!

Но то не спря, а продължи да тича към железопътната линия, стигна трасето, изкачи се босо между релсите и пак почна да тича, мъчейки се да стъпва върху траверсите, защото острият чакъл режеше петите му. Тичаше и държеше пред себе си червената фланелка, завързана за пръчката. Видя в далечината дим, той наедряваше бързо, между дърветата се показва локомотивът, но момчето не слезе от линията, а продължи да тича. Сетне забави крачките си, спря се, заразмахва наляво и надясно своето червено знаме, а локомотивът едрееше и релсите кънтяха силно в ушите му. То отскочи от трасето и продължи да люлее фланелката наляво и надясно и чу остър писък в ушите си: „Тит-тит-тит“. Бяха го забелязали от локомотива. Нещо почна да стърже, въздухът се разтърси, локомотивът хвърли пара върху момчето и продължавайки да скърца протяжно със спирачките си и да свисти, спря при него и го облъхна с горещината на тялото си.

Една омаслена куртка се показва на прозореца.

– Какво има, момче? – попита куртката.

– Защо спря влакът? – почнаха да се питат пътниците от вагоните и да надничат навън, а някои вече бяха успели да разтворят вратите.

Момчето изведнъж съзна своята голота и се прикри с фланелката.

– Едно момче е спряло влака – обади се някой. – Продава риба.

От вагоните почнаха да се смеят, като гледаха пръчката с вързаната за нея фланелка и няколко нанизани рибки, изсъхнали от слънцето.

– Дави се! – каза момчето. – Под моста!

– Кой се дави? – попита машинистът.

– Едно дете, под моста се дави! – каза момчето.

– Дете се давело в реката – предадоха по вагоните.

– Дете ли, къде е то?

– В реката!

– Къде е реката?

– Сигурно това там, водните ели дете се виждат. Машинистът вече слизаше по стълбичката.

– Хайде бързо – каза той. – Защо стоим!

– Бързо! Бързо! – завикаха от вагоните.

– Дете се давело! В реката!

Първите вече тичаха към моста и момчето тичаше с тях, с

фланелката и рибите, а едни жени си говореха от два съседни прозореца, че децата не бива да се оставят без надзор.

Половината влак вече наваляше към реката. И един по един пътниците взеха да се нижат през ливадите, през техните дебели и дъхави откоси, все към реката, при еловите дървета.

Когато първите пристигнаха при моста, те видяха селяните от хармана и момчето, легнало на повърхността на водата. Селяните от хармана носеха големи камъни, за да ги натрупат върху дъното, та да може момчето да стъпи върху тях. Един мъж го крепеше на ръце във водата, а другите мъкнеха големите камъни и ги трупяха под краката.

Пътниците от влака също почнаха да носят камъни, някои навлязоха във водата, разпитваха как е станала цялата тази работа и успокояваха, че ей сега ще се нареди всичко, ще измъкнат ръката на момчето и няма нищо страшно, нали детето е живо. Но щом другите им обясниха, че ръката е хваната като в клопка в това каменно гнездо и че отгоре тежат основите и целият мост, то пътниците почнаха веднага да коментират какво трябва да се направи, за да се измъкне ръката. Беше невъзможно да се разместят каменните блокове и железопътните пояси или пък да се повдигне целият мост.

И така, повече от петстотин човека, пасажери от цял един влак, стояха струпани под моста, върху моста и от двете страни на реката, без да могат да направят нещо, за да извадят момчето от водата. То стоеше посиняло, до гуша във водата и гледаше изплашено тази огромна тълпа, задръстила бреговете и моста.

Страхът си е страх, дори когато има и хора.

Затънал чак до мишниците във водата, до него стоеше селянинът от хармана: той го крепеше на повърхността на реката, подложил двете си ръце под гърдите му, макар че бяха натрупали камъните. И за да не бъде тъжно на момчето и да не мисли за своя страх, селянинът се мъчеше да говори с него. Нямаше значение какво ще говори, беше важно само да се говори, да се говори всичко, каквото дойде наум, само да не се мълчи: за един миг да не се мълчи, защото детето веднага ще се разплаче.

А тогава и селянинът можеше да се разплаче и току-виж, че всички са почнали да плачат. Най-много жените, разбира се, на тях работата им е да плачат.

Юнак ли си? – попита селянинът. Момчето се опита да се усмихне, и почти се усмихна.

– Юнак си ти, вижда се то, че си юнак, няма спор в тая работа, ами я ми кажи ... кажи ми ти, страх ли те е от охлюв?

Момчето му каза, че не го е страх от охлюв.

– Как да не те е страх, бе! – учуди се селянинът. – Знаеш ли какви рога има!

– Меки са – каза момчето.

– Абе, меки са, ама где да го знаеш, охлюва де. С тия роги може да те убоде, да те закачи и да те хвърли на сто метра.

Момчето блестеше с белите си зъби насреща му.

Селянинът си въртеше главата и все гледаше нагоре камъните и бетонните пояси на моста и там, върху един от поясите, черупката на охлюва, залепнала за стената.

– Виждаш ли го къде се е качил – и го не е страх, че ще падне и ще се удави в реката. По-храбър изглежда от тебе. По-храбър, по-храбър, да знаеш – оживи се изведнъж селянинът, сякаш бе открил нещо много важно.

Момчето блестеше насреща му с усмивката си.

– Колко охлюви брахме през пролетта – каза момчето.

То каза тъкмо „брахме“, защото децата ги беряха по тревата тъй, както се берат гъбите, или пък както се берат ябълките от дърветата. Те висяха в гората с черупките си, запътили се нанякъде, и тъй както си вървяха, заспиваха. Та децата тъкмо тогава ги беряха, по цели торби и кошници.

– Сигурно тогава сте ги и яли? – попита селянинът.

– Ахъ – каза момчето.

– Знам аз – оживи се селянинът. – Пекли сте ги в огъня. Като го хвърлиш в огъня и почва да пищи. Пищи, пищи, пищи.

– Пищи – съгласи се момчето.

– Пищи, пищи. Ама и мехури прави и се пукат.

– Пукат се.

– Видя ли, че знам. Колко съм ги пекъл! Па сме ги и варили, охлювите де. По един котел пяна правят.

– С ориз – каза момчето.

– С ориз, виждаш ли как знаеш. Голям гявол си, всичко знаеш.

Селянинът от хармана почна да върти глава заканително и да се усмихва, сякаш момчето го беше надхитрило в нещо си. Той умееше да обича и да се трогва, но не умееше да изрази това: не че селяните не умеят, има селяни, които умеят, и много черказци говорят вече хубаво, една уста като отворят, особено за политиката. Те бяха учили да говорят, за тази работа си има училища, макар че понякога си мислеше, че както се работи с уста, тъй да се работи с ръце, то чудесии ще станат.

Но сега разбираше, че трябва да се работи и с устата. Той не бе се научил да говори, бе се научил да храни барабана на вършачката. Хранеше я много хубаво, равно, разстилайки житото от снопите, тъй както е било на ръкойки, и барабанът все равно пее, нито се задавя, нито вие. В този край на храначите на вършачки казваха багатори: той бе багатор.

Той продължи своя разговор с момчето, като се върна пак отначало, там, където бе казал, че охлювът може да те закачи с рогата си и да те хвърли на сто метра ...

А реката се люлееше безшумно, изсмукваше ги, отнасяше със себе си вкуса на момче и на селянин и си спомняше отново мечката с утаенния пясък в бърните и очите, водопомя на сърните, черказките момичета, сухите пера на птиците, които летяха и докосваха отраженията си. Реката течеше с лениво спокойствие, чужда на тревогата, струпана по бреговете ѝ, отразена във водата, подвижна, объркана и същевременно безпомощна.

Пристигането на една противопожарна кола, тръгнала на учение, внесе отново надежда. Командирът скочи живо на моста и-попита какво се е случило. Обясниха му. Оттук насетне вече се раздаваха само команди, тичаха пожарникари, бляскаха шлемове, размахваха се маркучи, забумка мотор: бяха спуснали маркучите под моста, и докато там сновяха пожарникари, помпата работеше живо и изхвърляше огромна струя вода.

Пожарникарите бяха хора на делото, принесоха брадви, дълги върлини, платнища, всичко, с каквото може да бъде въоръжена една противопожарна служба, но не бяха минали и десет минути, за да се разбере цялото безсмислие на това дело. Реката не можеше да бъде изпомпана от мотора на една противопожарна кола, А дори и да можеше да се направи това, детето щеше да си остане хванато в каменното гнездо на моста.

Половината свят стоеше мокър в реката, някои питаха дали не е по-добре да се повика бащата, но селяните от хармана казаха, че бащата е пикьор на главния път N 3 и че не е в селото, а и кой знае къде може да бъде намерен.

Момчето продължаваше да стои върху натрупаните под краката му камъни. Когато първоначално видя толкова много хора, се успокои, защото толкова много хора щяха веднага да го освободят и да го извадят от водата. Беше му станало студено, зъбите му тракаха от студ, но то стискаше зъби и въртеше изплашените си очи замаяно от тази тълпа, виновно, пред тази тълпа.

Но когато всички опити останаха напразни и разговорите и предложенията почнаха да намаляват и да стихват, когато пожарникарите изключиха своята помпа и двата бряга и мостът млъкнаха, и стана толкова тихо, че се чуваха пѣдпѣдците от ливадите и дърдавците, плъпнали из върбите, тогава детето изтрѣпна, изплаши се от тази неочаквана тишина, по-скоро почувствува, отколкото да разбере, че никой тук не може да помогне. И то почна да плаче и да се тресе притиснато до стената, почна да плаче без глас, изкривило цялото си лице. Лицето му, състарено от бръчките, заприлича на лице на старец, остриган грубо с ножица, прикован тук, за да умре пред толкова чифта очи, да умре пред толкова хора, събрани от тревогата за един живот. То само ридаше и макар че почнаха да му викат: „Не плачи! Не плачи! Ей сега ще стане всичко, нищо няма!“ – момчето продължаваше да риде, защото виждаше, че и по бреговете на реката жените вече плачат, и под самия мост плачат, че дори пожарният командир се насълзява и гледа гроздовете от хора върху моста. Селяните се местеха от крак на крак неохотно и някак гузно, сякаш нозете им бяха изтрѣпнали. Една жена сподавяше плача си в шепи и той ту заглѣхваше, ту пак се появяваше приличен на скимтене.

Охлювът продължаваше да спи в нощта на своята черупка.

Само подвикването на пѣдпѣдците се засилваше сред стихналите брегове, наваляше към реката, блѣскаше се в моста, сякаш всички птици идваха от ливадите и от стърнищата, изскачаха от слоговете и върбаците, наваляха все към моста и все по-силно отекваше във всички това подвикване:

– Пидик-пик!

– Пидик!

– Пид-пидик!

– Пидик! Пидик!

– Пидик-пик!

И постепенно пространството чак до побелелите небеса се изпълни с виковете на птиците, задрѣсти се, изпѣна се и всички стояха в това разпѣнато от виковете на птиците пространство, и всеки чувствуваше сам себе си разпѣнат, и никой не знаеше как може да бъде строшено всичко това, за да се излезе от неговия ужас.

Но то беше страшно.

То се разби и светът се възвърна към своята реалност, за да се раздвижи върху речните брегове. Беше майката на момчето, тя тичаше боса по пътя и тълпата се разтвори, за да ѝ направи място. Виковете на пѣдпѣдците изчезнаха, изтласкани от виковете на тази жена. Тя се спусна

по насипа, хвърли се във водата и опипвайки своето дете, реवेशе: „Момчето ми! Момчето ми! Ох, боже, какво стана, момчето ми!“ Селянката се давеше, гълташе вода, реवेशе под свода на моста и хората пак навалиха към водата, измъкнаха я на пясъка, а тя се дърпаше, гледаше своето момче и искаше да се хвърли отново във водата, искаше да изпие тази тиха и прозрачна вода, която държеше малкия пленник при себе си.

Сетне жената се отскубна, почна да гледа диво хората, вторачваше се в лицата, все непознати за нея, тръгна някак ребром край тях почти обезумяла и почна да ги дърпа, да ги бие с юмруци, опъваше се, опираше се на нечие рамо, молеше: „Спасете ми детето! Хора, детето ми, люде! Ох, боже! Ох, майко! Спасете го.“ А хората гледаха земята, гледаха пясъка, гледаха реката и се местеха от крак на крак, а някои викаха: „Ама ей сега, стрино, успокой се! Ей сега ще се оправи всичко!“

Макар че никой не знаеше какво може да се направи още и тълпата забръмча отново, под моста отново отидоха хора, толкова много, че почти не се виждаше вода, въпреки че и там стояха безпомощни и се мъчеха с откъслечни думи да успокояват посинялото и изпито от водата дете ...

Майката падна на брега, ровейки с ръце пясъка, мускулите на лицето ѝ почнаха да се схващат, втурнаха се неколцина да я разтриват, заляха я с вода и дълго се мъчеха над нея, докато я извадят от тази криза, и тя отново седеше на пясъка и гледаше тъпо пред себе си, като се поклащаше леко напред и назад и ридаше.

Беше страшно да се гледат празните очи на тази селянка, изпълнени с безнадеждност. „Господи, спасение“ – викаше жената и продължаваше да се люлее напред и назад, заплашвайки да рухне отново на пясъка.

Хората по бреговете и върху моста почнаха да се раздвижват пак, почнаха да се местят, уголемяваха или раздробяваха групите, слизаха от моста или се качваха пак горе, движеха се безсмислено, защото все пак трябваше нещо да се върши, и гледаха мъчението на майката, гледаха как тя отново се изправя и отново тръгва към моста и разбутва всички, и се удря о каменната стена, и изведнъж намира сили да почне да успокоява детето си, своето си дете, което я гледа със своите изсъхнали или по-точно пресъхнали вече очи. Тя го успокоява нежно, сякаш го моли, да стане от сън, тъй както му е говорила сутринта, когато е трябвало да стане от топлото и сънено легло, за да изкара биволицата на паша. Тъй му говореше майката. Цялото човечество върху реката стоеше нямо, на крака и слушаше тези думи на майката. Постепенно другите почнаха да се присъединяват към нея и да успокояват момчето, главно жени. Но

колкото повече говореше майката, толкова по-силно се чувствуваше цялата безнадеждност, защото всичко бе само думи, а камъкът не разбираше от думи и не пускаше детето. И реката не разбираше от думи. „Господи, спасение!“

Как може да бъде трогната с думи каменната студенина? Как може да бъде трогната тази маса от бетон и желязо, стъпила върху реката? Към кого да се обърнем тогава за помощ? Дори сам бог може ли да помогне тук? „Господи, господи!“ – бе почнала пак майката, защото силите ѝ отново се бяха изчерпили, и двама мъже я подкрепяха, за да я изведат отново на сушата. Тя се опираше в празнината на молитвата... Тъй една друга жена бе молила цяла нощ спасението на един живот, за да осъмне на сутринта с неговата смърт. Спомняте ли си Хулиан Гримау, испанския патриот, пред екзекуцията през пролетта? Спомняте ли си неговата жена и децата му в тази нощ, когато жената разтревожи телефонния кабел на океана, за да търси и да моли президента на Съединените американски щати да спаси живота на нейния мъж? Спомняте ли си как в тази нощ Съединените щати спяха и че единственото, което получи жената на Гримау, бе отговорът, че Щатите спят и че президентът спи? И после спомняте ли си зова на тази жена през същата нощ към мадридския кардинал да спаси Гримау и отчаянието, което я накара да разтревожи Ватикана, за да моли сам папата да се намеси, и да получи отговора, че трябва да вярва и да се опре на бога? Гримау търсеше опора в празнините на света и ѝ препоръчаха бога. Опора в ямите на света! Но кой се опира на ямите, Сам папата ли? Когато той се опираше на тях, католическите катедрали гърмяха от молебени за спасението на папата. Ямите отвърнаха на молбите на католиците, тъй както католиците отвърнаха на Гримау. Папата умря, Континентите пратиha съболезнавателни телеграми, допивайки своя утринен чай. Мрак и студенина!... Аве Мария!

Движение, движение! Страшно е да се стои. Страшно е ръцете да стоят отпуснати! Страшно е очите да гледат неподвижно неподвижното петно върху водата! Ако е сън всичко това, то страшен е сънят на този мост! Събудете се! Събудете се! Нужно е движение, дело, защото статичността и бездействието са огромен ужас за човека!

Пространството се изпълни с вой на мотори и на вериги. Бреговете видяха жълт дим да се издига към небесата и воят и ревът на моторите и на веригите все повече напредваше към реката. През дърветата се показваха танкове, устремили напред дулата на своите седемдесет и шест и стомилметрови оръдия. Танковият полк се разгъваше, за да форсира

Черкезката река. Първите машини вече нагазваха във водата. Първа към тях се втурна майката. Тя тичаше право към машините оглушена от техния трясък и гръм и като я гледаха, хората от бреговете също се спуснаха наляво и надясно, всеки махаше с ръце и всички крещяха, за да надвикат моторите и да спрат тази армия.

Някои бяха минали вече от другата страна и отцеждаха водата от себе си. Син дим се появи в тръбите, няколко машини спряха и дори се обърнаха към хората, сякаш се учудваха, че ги бяха спрели с голи ръце и с викане.

От люковете скачаха войници, няколко офицери нещо се съвещаваха, а от полето все идваха и идваха нови машини, спираха на брега, екипажите скачаха на земята и майката на момчето тичаше от група на група и молеше, дърпайки кожените колани на момчетата. Танковата част спря при реката и целият състав се струпа под моста. Войниците повториха опитите на другите преди тях.

Всички опити останаха безуспешни.

Армията стоеше безпомощна, сякаш бе паднала з плен. Танковете мълчаха по бреговете и техните оръдия зееха глупаво. Мъртво желязо! Мъртвото желязо може ли да спаси някого!

Тъкмо тогава генералът се вдигна с хеликоптера от вишка N 3 и ругаейки из целия път задръстването на моста и осуетеното форсиране на Черказката река, пристигна на местопроизшествието. Кацането на хеликоптера изпълни хората отново с надежда.

Като стъпваше на омекналия пясък, генералът тръгна към моста. Група офицери подтичваха подире му, оправяйки своите якета. Генералът гледаше детето със строгостта на един генерал, чиято армия е спряна. Детето се опита да се усмихне и разтегли посинелите си устни. Усмивката изглеждаше изкривена на неговото лице. Генералът също се опита да се усмихне, но и неговата усмивка застина изкривена върху измореното му лице.

– Но защо седи във водата? – попита генералът, изпълнен с някакво смъртно предчувствие.

И тогава всички, и военни, и цивилни, двата бряга на Черкезката река, мостът, перилата на моста – отвсякъде, където имаше отрупани хора, почнаха да обясняват изведнъж на генерала защо това дете стои във водата. Повече от петстотин гърла се надвикваха и обясняваха и повярвайте ми, гласовете кънтяха като трясъка на машината, когато генералът летеше с нея. Всички викаха, защото всеки смяташе, че той най-добре ще обясни каква е работата.

Генералът стоеше на пясъка, гледаше ту момчето, ту тълпата, ту мълкналите танкове, офицерите, войниците. Какво могат да направят тези танкове с оръдията, тъй свирепо насочени към хоризонта? Какво може да направи армията? Споменът от вчерашния ден на маневрите още бе пресен в съзнанието му, но тази сила бе за разрушение, тя може да се движи само там, където има сражение. Тук нямаше място за сражение. Заспалата река, заспалите брегове, зноят, тежкия мост – с кого да се сражава армията, срещу какво да я насочи генералът?

И все пак трябваше да се действа. Решиха да преградят реката. Ако се спрат водите и пожарникарите изтеглят с помпата водата, момчето ще остане на сухо. „На сухо, на сухо!“ – мислеше генералът и една жила биеше в слепоочието му.

Той повика летците и нареди да се докара военният лекар. Машината се вдигна във въздуха и обгръщайки тълпата с пясък и прах, замина обратно към вишка номер три, в чиято основа бе разположена медицинската част. Трябваше да се докара лекарят и генералът знаеше защо е нужен лекар.

Танковете почнаха да се обръщат, нагазиха в реката, натам тръгнаха и влекачите от помощната част. Размотаваха се стоманени въжета, връзваха се елите и влекачите ги къртеха, за да ги замъкнат във водата и да започнат преграждането.

Селяните изтичаха до Харитоновите чифлици, за да вземат каквото е нужно за преграждането на една река. Техните сечива и оръдия бяха по-близо до земята и бяха по-пригодни за работа със земята. Забляскаха лопати и пясък почна да хрущи под тях. Мъкнеха се чимове и вършинак и от двете страни на реката почна да расте един яз, който все повече и повече пълзеше и заплашваше да заприщи реката, Генералът вярваше в армията и бе сигурен, че ще спечелят това малко сражение, че ако е нужно, ще изпият водата, на ръце ще вдигнат реката, във въздуха ще я вдигнат.

Но и реката течеше спокойно, вярвайки в непресъхващите си извори. Тя усещаше тяхното бликане чак тук, подялата си дължина, и си играеше в яза, в краката на хората, подмиваше чимовите, миеше гъсениците на танковете. Горе, в Черказките планини, се надигаха облаци, черни и свъсени. Те се трупаха един върху друг, пъплеха тежко, сгъстяваха електричеството в себе си. Небето се бе помъчило да вземе влагата от земята. Земята пък го примамваше и искаше да върне отново соковете в себе си. Небето бе грабило много, бе се преситило от влага и трябваше да я изсипе сега върху земята, а тя, натежала от този товар, да забучи с

реките, докато облаците хвърлят своите мълнии, цепят дърветата и разбиват небесата с гръмовете си.

Танковете въртяха своите стомилиметрови дула, гледайки тези облаци. А те се спускаха все по-ниско и по-ниско, чуха се първите далечни тътени и едно непрестанно и заплашително кънтене се запусна над планините: всички разбраха, че горе, при изворите на Черкезката река, са почнали дъждовете. Селяните от хармана казаха, че при големи бури реката изпълва моста чак до сводовете.

– Ние ще успеем дотогава – каза генералът-И колкото повече облаци се спускаха към земята и засилваха своето кънтене и своето диво пеене, толкова повече се засилваше ритъмът при строежа на яза и краката се местеха по-бързо.

Генералът огледа работата. Огледа небето, после моста и видя, че пожарникарите нагласяват своите маркучи, за да почнат изпомпването на водата, щом се издигне преградата. Главнотокомандуващият тръгна по пясъка, нагази във водата и макар че жилата в слепоочието бе засилила пулсирането си, се опита да се усмихне на момчето, притихнало във водата.

– Юнак ли си? – попита генералът, като запуши цигара, смучейки тъй жадно, че бузите му хлътнаха. (Тъй и багаторът бе попитал момчето.) Момчето примигна с очи и си поклати главата, но съвсем слабо, защото водата достигаше до брадичката му; то искаше също да се усмихне на генерала и тази усмивка трябваше да значи: „Юнак съм!“

– На танк качвал ли си се?

Той гледеше как три влекача маневрираха, за да застанат пряко на реката.

– Не съм – каза момчето. То също гледеше танковете.

– Но на бивол си се качвал. Момчето се засмя:

– Качвал съм се.

– Видя ли, че зная – завъртя глава генералът. – И аз съм се качвал. Но биволът не вози хубаво. Друса.

– Друса – каза момчето.

Генералът наистина бе яздил биволи и вероятно в това момче виждаше сега себе си, ей толкова малък, отстриган с ножицата, с която стрижат овцете, бос, петите му набити с тръни: майка му вечер поливаше живи въглени с вода и го караше да държи петите си над парата, за да не гноясат и да омекнат тръните, и той ги държеше, макар че пареше и от очите му течеха сълзи.

– Още малко ще потърпим – каза генералът. – Ще спрем водата и

тогава ще се качим на танк. Ето на онзи, големия.

Момчето се зарадва, че ще го качат на танк.

– Пък може и на хеликоптера – каза генералът. – Искаш ли?

– Искам – каза момчето. – Ама дали ще ни пуснат?

– Къде? – не разбра генералът.

– В хеликоптера – каза момчето. Сега генералът се усмихна.

– Ще ни пуснат – каза той. – Летецът ми е приятел. Само да не се изплашиш!

Генералът гледеше как влекачите къртят водните ели и ги теглят с въжетата към реката. Ехтяха брадви – сечеха дървесината и забиваха колове.

Момчето също гледеше как падат дърветата и корените им се изпъват нагоре и се люлеят, и треперят във въздуха, а после лягат във водата и отгоре им хвърлят чимове и пясък, за да преградят реката. Водата под него потъмня и замириса тръпчиво на корени и на мязга.

– Няма да се изплаша – каза момчето.

– Ще видим – завъртя глава генералът.

– Няма, няма! – каза момчето. Вярваше, че няма да се изплаши, ако се качат на хеликоптера. Няма да се изплаши, няма, няма!

– Ей сега ще дойде, ще видим тогава храбрец ли си – каза генералът и запуши третата си цигара, оглеждайки нервно небето.

Чакаше хеликоптера.

И мислеше, че човечеството е създало религиите, дипломацията, Организацията на обединените нации, атомната бомба, но как може да бъде спасено едно дете, още не е измислило. Нито религията, нито дипломацията, нито ООН можеха тук да помогнат.

Тогава ще помогнем ние. Ако трябва, ще вдигнем реката във въздуха и шосето във въздуха, и моста във въздуха, ще обърнем всичко, целия свят, цялата мъртва и жива природа само в една посока, за да може да се спаси детето. Ако трябва, и бурята, надвиснала над Черказките планини, ще отпратим в друга посока по небето. Всичко, всичко само в една цел, само в една посока, тъй както земята се върти само на изток и денем и нощем, и при ада на войните, и при спокойствието на мира.

Само на изток, все към слънцето, за да се спаси и измъкне от тъмнината на собствената си сянка.

... Но хеликоптерът още не идваше и небето в източната половина продължаваше да е бяло, нажежено; лятно небе, което изпича под себе си плодовете на земята.

– Аз виждам, че си юнак – каза генералът. – Като пораснеш, ще

служиш при мене. Искаш ли?

– Ами да! – каза момчето.

Зъбките му блеснаха под моста – толкова широка бе усмивката му, че всички зъби се разголиха и заблестяха.

Щеше да служи при генерала!

Спряха реката.

Тя се блъсна о преградата, опипа с муцуната си преградата, търсейки пролуки и надявайки се, че ще намери някъде цепнатина, ще източи тялото си като нишка и ще го провере цялото, като разширява цепнатината и разширява яза, както е било винаги.

Но нямаше пукнатини и реката обърна муцуната си, полази по бреговете, легна върху тяхната трева, опипа дъното, нагърчи се и продължи да се върти и да обикаля. Приличаше на смок, който се навива бавно, постепенно и в тази спирала изпъва прешлените си и се готви за скок или за удар. Тя вярваше в силата на своето тяло, надяваше се, че рано или късно ще почувствува набъбването в себе си и всичко ще се изпотроши и ще изчезне под свистенето и плясъка на нейното туловище.

Но и хората стояха до преградата със своите сечива, струпани там един до друг, влекачите бумтяха по бреговете и къртеха нови дървета, размахваха се брадви във въздуха; те стояха будни и тревожни, готови за действие пред тази голяма змия, която биеше челото си о преградата, а туловището и се губеше далеч нагоре в коритото, уголемяваше се, растеше като магия.

Страшна змия!

Ако трябва да се утрепе реката?

Светът ще види тук как може да се утрепе река!

Ала тя не бързаше, още ленива и сънена, а събираше сили и събуждаше всичките си прешлени. Събудената река – това е самият гняв на реката.

Небето идваше на помощ. То трещеше и изсипваше в планините своя студен водопад и потокът тичаше по скатовете, биеше се о каменните чаши, опустошаваше всичко по пътя си. Не е истина, че силата на реката е в планинските извори. В небето е силата на реката, там са нейните извори. Сега небето се спускаше все по-ниско и ниско и неговият ад щеше да прелее в реката.

Облаци, идете си в планините? Не се гневете, облаци, защото гневът е злото на душата... Зла ли е душата на облаците? Или това е протестът, че ние със сила сме спрели реката в нейното корито? Ние не можем да убедим реката, затуй прибягнахме до принудата. За да се

употреби сила, ни бяха нужни много участници. Прибягнахме до насилие, защото съзнавахме безсилието си да убедим реката. Принудихме я да спре и знаем, че тъкмо заради туй ни ненавижда.

Но ако стихията е сила, то тя с нищо друго не може да бъде спряна освен със сила.

Върнете се, облаци, в планините!

Река, стой спокойно в своето корито!

Змийо, не набъбвай и не се готви за скок, защото ние ще пресушим и последната капка от светлата ти кръв!

Змийо, стой си в гьола!

Стой си там, дете на ада!

Танковете стояха мрачни и оглеждаха с мрачните си дула реката. Мрачността на въздуха се отразяваше в техния метал. От коя ера, от кои езически времена бяха изпълзели тези животни, тъй безсмислено застанали на бреговете на реката? Можеха ли да сторят нещо техните моторни сърца, в които се криеше силата на хиляди коне!...

Един малък мотор пукаше на моста – помпата на пожарникарите смучеше останалата вода в основите. Детето почти стоеше на сухо върху камъните, все още уловено в клопката. Помпата смучеше, задавяше се, хъркаше, но пукалото на мотора не позволяваше маркучите да останат празни. Първата тиня вече се показваше долу, в нея се мятаха риби, задущавайки се от въздуха.

Празниците и дупките в каменните основи клокочеха, водата от тях се изтичаше със свистене и хъркане. Имаше там вода, затъкната в дупките и лабиринтите на каменните блокове и пояси, която не бе виждала слънце и сега се изливаше навън и чезнеше в мътилката и тинята.

Изпразнени, основите показваха своето зеленило.

Донесоха дрехите на момчето. Майката обуваше панталонките му и го загръщаше да се стопли, и му говореше нещо тихо и много спокойно; но туй, спокойното, което му говореше, изглеждаше тъжно, защото майката знаеше нещо, което момчето не знаеше, и все гледаше към небето. И другите гледаха към небето, очаквайки нещо от него, но не към планините, а към другата страна – светлата.

Тъжно предчувствие свиваше гнездо под всяко сърце и пиеше, пиеше, а говорът стихваше все повече и повече.

И ето, най-сетне се чу бръмченето на хеликоптера. Той летеше ниско над върбите, увисна над моста, залюля се и почна да се спуска надолу. Тълпата разшири кръга и още не бе спряло въртенето на витлото, от железната кабина скочиха трима човека. Най-напред вървеше военен

лекар в бяла престилка, изпод която се виждаха ботушите му. Асистентите носеха чанта и една лека носилка.

Витлото спря своето свистене, стана тихо, чу се в тълпата един вопъл.

– Хей, юнак! – викна генералът. – Дръж се, сега ще се качиш на хеликоптера!

Защо генералът се обръща с гръб към юнака?

Момчето гледаше лекаря, другите двама с носилката и генерала зад тях и чуваше как основите на моста хъркат и въздухът навлиза и в последните дупки и лабиринти на голямото каменно гнездо.

А скимтенето в тълпата нарастваше: беше плачът на майката.

И изведнъж над моста се понесе нечий вик:

– Ще режат ръката! Не давай! Не давай! Този вик бе на момчето, което ходи да спре влака.

То тичаше по моста в коридора от хора и викаше с всичките си сили:

– Не давай!

Хванаха го, запушиха му устата. То риташе във въздуха и се биеше, но те бяха много, и много чифта ръце го държаха.

Хората почнаха да се обръщат с гръб към реката, за да не гледат работата на хирурга.

Реката се разлиоля зад преградата, сякаш за да надникне и тръпка премина по тялото ѝ, когато се отпусна пак в своя гьол. Рибите подскачаха високо, ловейки с уста въздуха, стигаха чак до краката на момчето и пак падаха върху камъните или тинята.

Нямаше детето да служи войник при генерала!

Едноръките не служат войници.

– А! – каза момчето.

То бе ужасено и изведнъж почувствува някаква лекота, сякаш цялото се изпразни отвътре, като черупка на охлюв. Това изпразване дойде от потта, защото тя изби по цялото му тяло. Олекнало съвсем и станало меко, детето се отпусна върху мокрите камъни, а лекарят и асистентите вече разтваряха куфарите, турени върху носилката.

Основите на моста престанаха да хъркат. В един миг светът опустя, сякаш замръзна. И в този студ, в тази ледена тишина се разнесе някакъв звук. Той напомняше пукот, близък до пукота на леда по реката през зимата. Когато ледът набъбва, се пука и звукът се изтегля по дължината на реката заедно с тънката прозрачна ивица. Мостът бе разместил за втори път каменните блокове и пояси в основата си. Онези, които стояха

върху него, усетиха треперене под краката си. Какво беше това? Мостът! Мостът! – завикаха.

Момчето държеше двете си ръце върху колената и още не можеше да разбере, че и двете му ръце са свободни, че се е измъкнало от каменната клопка. Най-напред то усети докосването на генерала. Онзи го вдигна във въздуха и почна да го целува, а цялата тълпа извика изведнъж, извадена от своята напрегнатост и толкова голям шум се вдигна, че човек можеше да оглушее.

– Влязъл е въздух в основите на моста! – викаха някои.

Възможно е новото разместване да бе станало тъкмо от този влязъл въздух в дълбоките и тъмни лабиринти.

Хората го понесоха на ръце, предаваха го от една в друга прегръдка, а детето стоеше втрещено, замаяно от толкова свят, кипнал от щастие, от този весел и засмян панаир, който се въртеше пред очите му... И майката го целува по бузите, по очите, по вратлето, целува ръцете му, двете, но най-много онази ръка, която стоя под водата, тази малка детска ръка, която стискаше в себе си мисълта и чувствителността на пасажерите от един пътнически влак, на една пожарна кола, на селяните от хармана, на един генерал и на един танков полк, тръгнал да форсира Черказката река.

А хората стояха, шумяха плътно по бреговете и върху моста и всички се чудеха, че са тук, че цялото това пъстро човечество е тук, спряно по своя път от това малко момче, остригано грубо с ножица, босо, луничаво, същинско жабче върху горещия пясък. И на всички всичко се струваше сега детски глупаво, ама тъй сладко глупаво, че от неговата сладост можеха да припаднат всичките.

Първите танкове събудиха моторите си и почнаха да се местят.

– Да видим сега юнак ли си! – каза генералът. Той поведе по пясъка момчето към хеликоптера.

Летецът разтвори вратата и повдигна детето под мишниците, за да влезе в прохладния корем на машината. Генералът се обърна и видя в тълпата майката, която още плачеше и не триеше сълзите си, селяните със своите брадви, куки и въжета, пътниците от влака, офицерите, които козируваха, тълпата върху моста, облегната на перилата. И там, сред тълпата, зърна другото момче с червената фланелка. Повика го с ръка, а то не чака втори път да го викат, спусна се бързо и тъй силно тичаше, че голите му пети се удряха чак о задничето.

То се вмъкна запъхтяно в машината, моторите вече работеха, генералът също се намести между момчетата. Витлата разпиляха пясъка,

кабината се повдигна и изведнъж увисна във въздуха. Под коремчето блесна реката, повдигна се от своя гьол, сякаш искаше да захапне това водно конче, което трещеше над нея, после се мярнаха върбите и изведнъж земята се наклони, и мостът се наклони, и хората там, и реката, и армията, също като по нанадолнище-Оставаше само да почнат да се търкалят. Машината направи още един кръг и, засилвайки бученето, се понесе над полето. Двете деца гледаха допрели чела до люковете и, повярвайте ми, никак не беше ги страх.

Генералът седеше, дъвчейки незапалената цигара, защото в хеликоптерите не се пуши, и си мислеше за свои неща. Може би за цената на един живот, може би за маневрите, може би за войната. Много са мислите на един генерал, големи са грижите на един генерал, а този генерал наред с всичко носеше сега в сърцето си и грижата за това дете.

Ако съдбата на едно дете може да спре част от човечеството, то за съдбата на света човечеството трябва да спре движението на цялата вселена и да я обърне в посока, нужна за неговото спасение. Всъщност това е единствената посока. Погледна часовника си. След петнадесет минути трябваше да завърши форсирането на Черказката река. Танковете вървяха на юг, все на юг и натам гледаха дулата им, взирайки се в пространството. Съдбата на пространството не беше в опасност и оръдията мълчаха, но машините продължаваха своя ход, отпуснали юздите на хилядите коне в моторните си сърца сред това горещо пладне, в това нажежено пладне на света.

Хиляди коне, хиляди копита, изпълнени с рев и стържене на стомана, вериги, които се местят и настъпват, оставяйки зад себе си тишина и спокойствие; те виждат пред себе си и отвъд пространството една змия, която се нагъва в своя гьол, набъбва от отрова, опипва с муцуната си бреговете на тази зелена земя, за да намери пукнатините, тъй както спряната река се въртеше и се блъскаше в преградата, а облаците тичаха и святаха по небето, за да ѝ дадат своята адска сила.

Змийо, стой си в гьола, змийо!

Стой си там, дете на ада!

КРАЙ

© 1980 Йордан Радичков

Източник: <http://bezmonitor.com>
Сканиране и разпознаване: Виктор, 2002

Публикация:

Йордан Радичков, ПЕДЯ ЗЕМЯ, Разкази

Редактор Цветан Николов

Технически редактор Таня Янчева

Коректор Красимира Костова

Дадена за набор на 13. IX. 1979 г.

Формат 32/84/108 Тираж 30 650 екземпляра

Печатни коли 16 Издателски коли 13,44

Подписана за печат на 16. I. 1980 г. Излязла от печат на 28. I. 1980 г. Цена с подвързия
– 1,93 лв. Цена с подвързия – 1,35 лв.

ДП „9 септември“ – София Поръчка 1302

Профиздат 1980

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2353>]